

Fase 0 - Oriëntatie

Introductie van de fase

In deze fase staat een verkenning van de interventie centraal, om zo mogelijke voorwaarden, complicaties of vragen te onderzoeken.

Daarnaast richt deze fase zich op de vraag of praten over foto uit de dramales überhaupt mogelijk is.

In deze fase is er gebruik gemaakt van de volgende data:

- Kennismaking met de werkwijze: begeleidingsgesprekken tussen onderzoeker (tevens opleidingsdocent) en student (respondent x en y) naar aanleiding van een foto uit de lespraktijk van de student, gekozen door de onderzoeker ([bijlage 8](#)).
- Nagesprek met de respondenten x en y over het gesprek ([bijlage 8](#)).
- Kennismaking met de werkwijze: een nagesprek tussen student en praktijkbegeleider met behulp van een foto en vragen naar aanleiding van een observatie van een dramales van een student (respondent 6) bij de praktijkbegeleider ([bijlage 9](#)).
- Literatuur over beeldgesprekken, bewustwording en reflectie die in de literatuurstudie is verkend om de vragen bij de foto in de volgende fase mee te kunnen samenstellen.
 - ➔ Gebruikte literatuur om vragen samen te stellen: Bouwhuis (2020), Bouwhuis & Pragt (2021), Bouwhuis & Klabbers (2014), Korthagen et al. (2002) en Yenawine (2021).
- Beknopte gesprekken met Daniëlle Wuisman (persoonlijke communicatie, 29 september 2021) en Gert Mallegram (persoonlijke communicatie, 29 september 2021).
- Leeruitkomsten kunstzinnige oriëntatie jaar 1 en 2 pabo Inholland Den Haag ([bijlage 4](#)).
- Interview met Marijke Bouwhuis ([Transcript](#))

Een eerste oefening

In deze fase hebben twee respondenten een begeleidingsgesprek met de opleidingsdocent, die ook onderzoeker is, gevoerd ([bijlage 8](#)). In dit gesprek had de onderzoeker een foto gekozen uit een dossier van de respondent en lagen de gestelde vragen niet vast, dit omdat het een oriënterende fase naar interventie betrof.

Begeleidingsgesprek naar aanleiding van een foto tussen student en onderzoeker (opleidingsdocent) (n=2)	
Uit gesprek Respondent X (Student Voltijd jaar 1)	Uit gesprek Respondent Y (student Deeltijd jaar 1)
Referentie naar foto en situatie:	Referentie naar foto:
Opleidingsdocent: Ik wil eens vragen. Wat gebeurt hier?	Opleidingsdocent: We hebben deze foto hier. We zien hem allebei. Uuhm... Ik vraag me allereerst af als jij naar deze foto kijkt, kan je dit moment herinneren?
Student: Uhm... De... Hoe heet het... Het meisje... Als ik heel objectief moet zijn... Het meisje helemaal links met roze trui. Die kijkt mij aan. De andere 4 leerlingen kijken naar voren en ze zitten op de mat.	Student: Ja.
Opleidingsdocent: Oké, dus Dat is feitelijk wat je ziet en... Maar wat... Wat... En wat gebeurt er dan in dit moment?	Opleidingsdocent: Oké, want wat... wat ben je aan het doen?
Student: Op dit moment waren we aan het kijken, zeg maar... Samen naar de andere leerlingen die een situatie uitbeelden.	Student: Dit was na de... De... Ja, na de beginsituatie, ja, zeg maar. Hiervoor had ik net met de kinderen uit de beginspel gezien, gespeeld. Met... Nou, ja... gewoon een inoefening van een opdracht. En hier liet ik ze allemaal op de grond zitten en kijken naar mij en ik daar vertelde ik wat we gingen doen.
Opleidingsdocent: En, en waar zie jij aan dat dat jullie met elkaar kijken naar een situatie die uitgevoerd wordt? Waar zie je dat aan op deze foto?	Opleidingsdocent: Oké, en wat zie jij op deze foto?
Student: Uh, ik zie het aan -uh- het die jongen die vooraan staat. Die kijkt recht naar voren, dus die kijkt een beetje geconcentreerd. Het meisje daar in het midden is beetje	Student: Ik zie kinderen op de grond zitten, kijken naar mij en ik sta.
	Opleidingsdocent: En waar kijk jij naar? Wat zie je waar jij naar kijkt?
	Student: Naar... Naar hun, naar beneden.
	Opleidingsdocent: Oké en wat zie je dat de leerlingen

<p>met een enthousiasme met een lach, dus die kijken waarschijnlijk naar een vriendin. Meisje daarnaast kijkt ook recht naar voren. Meisje daarnaast ook recht naar voren. En het meisje links kijkt naar mij, omdat ik waarschijnlijk net wat beschrijf. Dus... Omdat ik net wat zeg van 'wat zien jullie'. Of 'wat doen ze nou? Hebben jullie al iets door?' Daardoor kijken ze daarnaar. En die andere vier die zitten te concentreren op de situatie, terwijl het andere meisje kijkt naar wat ik zeg.</p>	<p>doen? Student: Uuumh...Ja het merendeel kijkt naar mij. Opleidingsdocent: Oké, als jij nu je zegt: 'oké ik kan me dit moment herinneren van deze foto'. Kan je hier ook herinneren dat je alle mensen op deze foto hebt gezien? Heb je die allemaal gezien? Op dat idee niet veel op dat specifieke moment, maar rondom dit moment, natuurlijk.</p>
<p>Opleidingsdocent: Dank je wel voor: over deze foto.</p>	<p>Opleidingsdocent: Oké nou, dank je. Dank je wel.</p>
<p>Referentie naar gemaakte ontwikkeling met betrekking tot dramaonderwijs:</p> <p>Opleidingsdocent: Hé, en... uhm. Jij, je beschrijft die jonge links voor die zit geconcentreerd te kijken. <i>Korte stilte</i> In hoeverre kan het zijn dat jij daar invloed op hebt gehad, op hoe hij kijkt en ook dat tweede, derde kind van links dat meisje. En die daarnaast ook trouwens, die kijken ook nog wel naar hetzelfde. Wat is jouw invloed daarop?</p> <p>Student: Nou, door wat ik zeg, zeg maar. Uh. Gaan zij op bepaalde dingen letten. Dus als ik natuurlijk zegt van, kijk naar de schoenen, dan gaan ze naar de schoenen kijken. Als ik zeg, kijk naar hun houding of naar gezichtsuitdrukking, dan gaan ze in één keer kijken naar 'oh, hoe kijkt ze eigenlijk? Wat beelden... Zijn ze eigenlijk verdrietig of zijn ze eigenlijk blij of wat is de situatie? Hij loopt... Misschien een beetje voorovergebogen'. Misschien is het dan open dus. Door wat ik zeg, gaan ze natuurlijk letten op wat er uitgebeeld wordt.</p>	<p>Referentie naar gemaakte ontwikkeling met betrekking tot dramaonderwijs:</p> <p>Student: Uuumh... Ik heb... Ik heb wel...Tijdens deze uitleg heb ik wel dingen voorgedaan, dus toen ik vertelde van: 'nou, we gaan straks het verhaal van de clown naspelen', dan deed ik wel, zeg maar, dingen voor. Van... 'nou bijvoorbeeld als ik direct ga praten dan jullie allemaal je ogen dicht en gaan op de grond liggen met je ogen dicht alsof je aan het slapen bent'. 'Nou, doe maar even mee, ga maar even liggen op de grond.</p> <p>Opleidingsdocent: <i>Humt</i> Mm. Student: Dus op die manier. Dat heb ik daar ingezet. Opleidingsdocent: En heb je... dat later ook nog ingezet, dat voordoen? Student: Ja. Ja. Aan het begin van het verhaal was die dus aan het slapen en zo zag je dus dat het een dat ik net als vorige nadoen, dat hun dat ook nadoen.</p>
<p>Opleidingsdocent: Ja en, en, wat ik hier zie... Als ik het dan aan mag aanvullen. Wat ik hier zie, is een leraar die samen met de leerling kijkt, dus het gaat hier over kijken naar het drama. En weet je nog in hoeverre jij dat kijken hebt begeleid, hier in dit, dit moment. Welke... Welke vaardigheid over het begeleiden in kijken heb je bij die leerlingen aangezwengeld. Wat heb je gedaan om ze te Laten kijken?</p>	<p>Opleidingsdocent: Ja. <i>Stilte</i>. Oké, éh, en... Als je nu dit gesprek relateert aan deze foto. Wat... Wat levert jou dat op? Wat doe je met die informatie? Ik neem het mee naar een volgende keer. Dat ik dus nu terugdenk en denk 'o ja, ik heb het toen voorgedaan. En zij deden mee. Dat werkte.' Het geeft mij wel wat verheldering voor de volgende dat... dus dat dat wel een beetje besefmoment is van: nou, dat heb ik goed gedaan. Dat zou ik de volgende keer doen.</p>
<p>Student: Nou, door ze, zeg maar... Die 5 w's dus: wie, wat, waar, wanneer...? Dan vergeet ik er nog twee..., maar hoe heet het... Door die een beetje te ondersteunen? Dus als de leerlingen aan het kijken waren, dan mochten ze eerst de situatie bekijken, maar ik zei eigenlijk van tevoren al -bij de les zei ik van - 'let er goed op eigenlijk wat... Wat zie je nou precies? Kijk heel goed, wat zie je? Waar denk je dat het is? Dan probeer je het</p>	<p>Opleidingsdocent: Oké Helder. En... En, en je zegt 'dat' heb ik goed gedaan, wat is 'dat' dan precies? Student: Het modellen. Het voordoen en het daarna misschien laten meedoen. Opleidingsdocent: Oké, dus het voordoen en laten meedoen. En... En, en, uuumh... Doe je dan nog iets specifiek met je met je lijf in het voordoen waar je op oplet? Of... Student: Wel een beetje op hun niveau te doen, zeg maar. Dus echt, ja, herkenbare dingen te doen. Echt voor ze op de grond liggen. Laten zien van, nou. Ja. Dat het herkenbaar voor hun is en niet lastig.</p>

<p>zelf in te vullen.’ En hoe heet het? Tijdens dit stukje was ik dan denk ik ook gewoon aan het zeggen van oké, ‘ze zijn bijvoorbeeld iemand’. Zijn... Misschien wat... Volgens mij waren ze naar een tandarts aan het kijken. Dat was het! Eén iemand doe was de tandarts aan het uitbeelden. Als het goed is, was dat het. ‘Nou uh, wat zie je, nou?’ Je zag één iemand liggen, je zag één iemand er voorover gebukt met hoe heet ‘t? De liggende student [red. student bedoeld hier leerling] die had zijn mond open. De andere, die hing er zo boven. En er zat iemand in de wachtkamer met trillende benen. ‘Wat zie je?’ Ja, die trilt met zijn benen. Die hangt daar overheen. Die heeft zijn mond open. Mmm...</p> <p>Opleidingsdocent: En... en...en hoe heb jij dat begeleidt, dat, dat eruitkwam. Weet je dat nog? Dat dat resultaat van die tandarts eruitkwam? Hoe heb jij dat begeleid?</p> <p>Student: Uuuuh...Nou, ik denk gewoon echt door... Door letterlijk alleen maar die vraag te stellen. Door,... Het is... niet het antwoord te geven, maar meer te kijken hoe een fantasie misschien werkt. Misschien denken ze wel dat dat het de dierenarts is. Nou, dat zou ook zomaar kunnen, want er waren ook. Situaties waarin we beschreven werd, wat ook klopte. Maar het was alleen niet de situatie die door hun uitgebeeld werd.</p>	<p>Referentie naar andere leerkrachtvaardigheden:</p> <p>Opleidingsdocent: Oké en, en jij neemt hier een bepaalde houding aan voor deze groep. Is dat met een reden dat jij bijvoorbeeld staat ten opzichte van de rest, of niet? Welke houding neem je aan?</p> <p>Student: Nou, ik had er eigenlijk voor gekozen hun te laten zitten, omdat ik merk dat er dan wat meer rust is en ik dan een duidelijker uitleg kan geven dus. Ja, de reden dat ik zelf ben gaan staan, heb ik niet echt. Maar ik dacht ja..., gaat dit voor mij makkelijker als nu sta? Ja, duidelijk even alle ogen, zichtbaar, op mij gericht.</p> <hr/> <p>Opleidingsdocent: Ja, en... en welke, uuuuh, competenties zet je nu echt in om hier die leerlingen aan te spreken?</p> <p>Student: <i>Stilte.</i></p> <p>Opleidingsdocent: Welke vaardigheid? Competentie, is misschien ‘n heel groot woord.</p> <p>Student: Ik moet echt denken. Ja, ik denk gewoon in orde. Waardoor ik daardoor makkelijk kan vertellen wat ik wil en wat we gaan doen.</p> <p>Opleidingsdocent: En... De...</p> <p>Student: Orde.</p> <p>Opleidingsdocent: En... En hoe bereik jij die orde bij deze leerlingen in dit in dit moment?</p> <p>Student: Door ze stil op de grond te laten zien en te vragen om stilte. Vragen of ze op de grond willen zitten. Vragen of ze naar mij, ja, willen luisteren. Dus, ja, door, door ze te vragen.</p>
<p>Opleidingsdocent: Ja, dat... dat... Je beschrijft nu hoe je het kijken hebt begeleid door mooie vragen te stellen. En hoe heb jij begeleidt dat dat beeld, dat tableau, naar voren kwam. Dat dat verscheen, weet je dat toch? Hoe je. Hoe ze daartoe waren gekomen? Wat heb jij gedaan dat ze daartoe kwamen?</p> <p>Student: Nou, door met elkaar te bespreken. Dus het was iedereen kon... uh... Ik... Ik pakte dan zeg maar, nou, laten we zeggen, volgens mij was het een hand van 5. Oké ik 5 mensen krijgen de hand, zeg maar, ja, want iedereen steekt zijn hand op. Je kan niet alle 20 achter elkaar blijven doorgaan. Oké. ‘Wat zie jij nou nog?’ Nou dan gaf die een antwoord. ‘Wat zie jij?’ Gaf leerling twee een antwoord. ‘Wat zie jij?’ Leerling 3, 4, 5 daar kwamen verschillende dingen en hetzelfde tussen... Dus de één iemand zei: ‘misschien voor de dierenarts’, de andere die zei ‘tandarts’ en toen een paar kinderen tandarts zeiden, toen begonnen ze... ‘Mmm oké, misschien de tandarts, oké’. ‘Wat zagen jullie die leerling doen?’ Dan deed ik weer 5 leerlingen. ‘Oké, wat zag je die doen? Wat zag je die doen, wat zag je die doen?’ Dus we kwamen een beetje samen uit hoe ze uiteindelijk die</p>	<p>Opleidingsdocent: Kan je ook terughalen wat je bijvoorbeeld in stemdynamiek doet om die orde hier te bereiken.</p> <p>Student: Nou, ik weet dat ik voordat ik ze op de grond liet zitten klapte ik in mijn handen toen ging ze zitten. Toen zei ik van: ‘nou, ga zitten op de plek waar je staat’. Ik gebruik daar niet echt stemverheffing bij. Ik ben natuurlijk wel in de gymzaal dus het is wel iets harder als normaal, maar het is niet dat ik van het schreeuwen ofzo ben. Ja, op dit moment heb ik eigenlijk gewoon op een normale manier tegen ze gepraat en wanneer ik merk dat iemand afgeleid was en ik dat opmerkte, dan sprak ik ze even aan van ‘hé, ik sta hier. luister mee’. Dus... Ja, door ze gewoon aan te spreken, op het moment dat het misgaat, of...</p>

Opleidingsdocent:	situatie... Ja, hoe ze wisten wat er uitgebeeld werd,...	
Student:	Dus je stelt eigenlijk vragen om de leerlingen te begeleiden in het kijken. En... En om tot een beeld te komen, klopt dat?	
Opleidingsdocent:	Ja, dus ik geef niet het antwoord, maar laat zeggen, als al die leerlingen samen iets zeggen. Dan krijgen ze een ander beeld, want als je natuurlijk zelf kijkt, dan kijk je vanuit je eigen beeld van: 'oké, ik zie dit, want ik heb gisteren misschien een cartoon gezien van Tom en Jerry, dus nu denk ik dat het dit en dit is.' Maar als iemand in één keer zegt: 'misschien de tandarts', dan hoor, zie, je in 1 keer 5 kinderen met hun kop knikken van 'oh ja, nu je het zegt: tandarts'. Dan gaan ze in één keer allemaal mee met dat... uh...	
Student:	En... en... Als je jezelf nu hoort praten over, over deze situatie en over dit begeleidingsproces. Welke vaardigheden zou je dan deze dramadocent op die foto, of deze leerkracht basisonderwijs, toebedelen. Welke vaardigheden zou je dan zeggen? 'Nou ja, hij is in deze dramales, dus goed in het... Ik denk goed in het,... Nou laten we zeggen de autonomie van de kinderen. Dus... En ook fantasie stimuleren van de kinderen. En goed in het gesprek voeren met kinderen. Gewoon te... Je moet natuurlijk wel weten,... Je moet iets niet afkappen van kinderen, want je moet ook als een kind een antwoord geeft wat misschien... Ja, dan denk je echt: 'hoe kan je dat gezien hebben?' Dan kan dat. Want hij kijkt vanuit zijn punt, dus Je moet ook meegaand zijn, zeg maar. Je moet heel open zijn. Dus gesprekken kunnen voeren. Open zijn met kinderen. En ja. Wat... Ja, ja, ja, ja. Dat is een beetje. <i>Lacht besmuikt.</i>	
Referentie naar andere leerkrachtvaardigheden:		
Opleidingsdocent:	Oké, dit was je eerste les. Als je nu kijkt naar de houding van deze leerkracht die je daar ziet. Uhm...Wat, wat... Wat kun je zeggen over hem?	
Student:	Uuhm... Ik ga,... Hoe heet het... Ik sluit me aan, zeg maar, bij de kinderen, dus ik ga niet op een afstandje staan en ik, ik ga ook niet naast de kinderen staan die aan het presenteren zijn, zeg maar,... Ik voeg me eigenlijk een beetje met de groepjes, dus nu zit ik toevallig bij dit groepje, maar zo ging ik alle groepjes langs. Ik breng mezelf op ooghoogte. Ja, breng een beetje, denk ik, een veiliger gevoel, zeg maar, in de klas.	
Opleidingsdocent:	Als je dan nu jezelf hoort, is het dan nog iets waar je je verder in zou willen	

<p>Student:</p>	<p>verdiepen naar aanleiding van deze foto en hoe je hierop reflecteert? Een bepaalde theorie over het geven van drama? Ik doe eigenlijk dit en ik zou hierin meer kunnen verdiepen?</p> <p>Uuum... Ja, waar ik me nog meer in zou kunnen verdiepen is denk ik ook... uh... Ja nou, het is meer dat natuurlijk het verschilt per les. Dus je hebt, laten we zeggen,... Ik had hier heel goed de controle over de kinderen, maar laten we zeggen, op een andere dag, wanneer ze drukker zijn, dan heb je minder controle over de kinderen en dan moet ik me aanpassen aan op hoe ze op dat moment zijn. Dus voor dit moment ging het zo goed. Op een ander moment zou ik misschien meer de positie in de klas moeten nemen of ze ook ander soort vragen moeten stellen. Of korter. Of uuh... maar in zo'n les als deze kon ik hele verdiepende vragen stellen, omdat de kinderen heel... Dit was ook voor hun een eerste dramales die ze ooit gehad hadden, dus die waren sowieso wel heel enthousiast en met een hele open houding. Hier luisterden en keken ze naar mij, dus er waren ook heel betrokken. Maar dat werkte voor deze les. Maar het kan net zo goed zijn bij een ander soort les. Ja, dan moet ik erop letten hoe ik ervoor zorg dat de kinderen... dat ik ze nog steeds zo betrokken hou als dat ik bij deze les deed.</p>	
<p>Opleidingsdocent:</p>	<p>Oké. Als ik er...Nu het gesprek afrondend met een met een afsluitende vraag. Waar word je jezelf bewust van door dit gesprek wat wij net hebben gevoerd?</p>	
<p>Student:</p>	<p>Nou, dat... Laat zeggen dat mijn positie in de klas wel heel belangrijk is. Want dat heeft natuurlijk wel effect op de kinderen. De manier hoe...</p>	
<p>Opleidingsdocent: Student:</p>	<p>Wat bedoel je met positie? Mijn positie ten opzichte van de leerlingen en in de klas dus...</p>	
<p>Opleidingsdocent: Student:</p>	<p>Fysiek. Fysieke positie? Ja. Fysieke positie. Uh... Hoe heet het? Dat vragen stellen en gesprekken voeren met kinderen, dat dat ja. Dat, ja dat je dat echt moet kunnen, want je moet leren niet te antwoorden te geven. Je moet ook leren om open te zijn. En ja, wat? Ja, dat... Hoe je de betrokkenheid van de kinderen eigenlijk behoudt Was even de vraag kwijt..., sorry.</p>	
<p>Opleidingsdocent: Student:</p>	<p>Waar je bewust van wordt. Dat was op mijn vraag. Oh, hoe ik de betrokkenheid van de kinderen bij deze lessen, ... want het moet natuurlijk ook bij de leeftijdscategorie passen... En het moet</p>	

Opleidingsdocent:	niet te kinderlijk zijn, maar ook niet te moeilijk. Hoe ga je dat dit vervolg borgen? Heb je daar een idee voor?	
Student:	Door lessen aan te laten sluiten op iets wat in de klas ook gaande is. Kan natuurlijk niet altijd bij elke les, maar, want waren natuurlijk ook random situaties, maar dit versterkt bijvoorbeeld ook dat kinderen zich kunnen uiten in de klas.	

Opvallend in bovenstaande gesprekken uit [bijlage 8](#) is dat respondent x een rijkere hoeveelheid aan taal tot zijn beschikking heeft dan respondent y. Respondent x geeft meer diverse aspecten aan over dezelfde onderwerpen. Respondent y, is een deeltijdsstudent, vanuit die informatie zouden andere verwachtingen kunnen zijn, bijvoorbeeld dat deze door meer leeftijdservaring door leeftijd een grotere vocabulaire zou hebben. Onbekend is welke andere affiniteit of ervaring de student met leren of dramaonderwijs heeft. De voltijdstudent heeft daarentegen wel meer contacttijd gehad met de opleiding, dat zou eventueel van invloed kunnen zijn, omdat deze mogelijk meer vakjargon en terminologie van de opleidingsdocent heeft gehoord.

Beide gesprekken beginnen met het ophalen van de herinnering en sluiten af met het bedanken voor de bijdrage(n). Dit lijken waardevolle elementen. Het bedanken van het gesprek is waardevol, omdat het bijdraagt aan de positieve ervaring van het gesprek. Het ophalen van de herinnering doet een beroep op het moment van de lesactiviteit waarover gesproken zal worden.

Ook maken beide gesprekken een referentie naar de foto. Opvallend hierbij is wel dan respondent x daarin onderscheid maakt tussen het objectieve (respondent x: 'Als ik heel objectief moet zijn... Het meisje helemaal links met roze trui. Die kijkt mij aan. De andere 4 leerlingen kijken naar voren en ze zitten op de mat.') en subjectieve (respondent x: 'die jongen die vooraan staat. Die kijkt recht naar voren, dus die kijkt een beetje geconcentreerd. Het meisje daar in het midden is beetje met een enthousiasme met een lach, dus die kijken waarschijnlijk naar een vriendin.'). Dit zou kunnen worden gerelateerd aan één van de dramalessen waarin de student deelnam. Hierin is dit onderscheid tussen bij een tableau vivant (dramatische werkvorm waarbij een levend standbeeld wordt uitgebeeld) gemaakt. Respondent x maakt hier dan een transfer. Daarnaast wordt in beide gesprekken de verbintenis met dramaonderwijs en met meer generieke leerkrachtvaardigheden gemaakt. Waar het gesprek minder liep met respondent x ([bijlage 8](#)) was het moment dat er gevraagd werd naar wat er exact gezegd werd.

Opleidingsdocent: Weet jij nog wat je gezegd hebt?

Student: Dat durf ik niet meer te zeggen. Dat durf ik niet te zeggen.

Opleidingsdocent: Uuh... Weet jij nog waar ze naar keken?

Student: Die durf ik ook niet te zeggen. Nee.

Opleidingsdocent: Het is ook even geleden, natuurlijk.

Student: Ja, dit is echt meer... Dit was mijn eerste les in het jaar dus...'

(uit bijlage 8).

Exacte woorden vindt deze respondent moeilijker te herhalen, maar dat kan ook komen omdat er tussen het gesprek en de les minimaal 2 maande zat. Daarnaast geeft de student aan dat het deze een eerste dramales in het jaar was. Het kan dus eventueel zo zijn dat de student zoveel diverse aspecten is tegengekomen uit de les dat niet alle handelingen met dezelfde kwaliteit van bewustzijn kunnen zijn uitgevoerd vanwege de hoeveelheid van informatie.

Ook respondent y ([bijlage 8](#)) kent een moment waarop de herinnering niet meer voldoende naar boven kwam, dan wel dat er werd gerefereerd waarop niet kon worden gereflecteerd omdat het onvoldoende was waargenomen.

Opleidingsdocent: Kun je dat herinneren of weet je dat niet meer?

Student: Er zal vast iemand zijn die ik niet gezien heb... Aangezien het een vrije situatie is vind ik het lastig om nog tijdens zo'n moment mijn focus op iedereen te blijven te hebben.

Opleidingsdocent: Humt. Mm.

Student: Dus... Zover ik me kan herinneren, heb ik ze gezien die... Maar ik zou me niet verbazen, als ik op dat moment d'er eentje gemist, of meerdere, heb.'

(uit bijlage 8)

Tussentijdse samenhang:

Door specifieke vragen te stellen in gesprekken naar aanleiding van fragmenten relateert de deelnemer zijn kennis over en binnen de handeling aan aspecten buiten dit ene moment en kan zo toelichten waarom ze op deze wijze handelden (Gazdag et al., 2019). Het is hierbij wel van belang dat de tijd tussen de opname van het fragment en het nagesprek dusdanig beperkt is dat deze tot actuele herinnering kan blijven zorgen.

Toivanen et al. (2012) merken op dat studenten de interactie in dramaonderwijs een uitdaging vinden. Drama is een vrije vorm van educatie en dat maakt het klassenmanagement of de begeleiding van individuele studenten uitdagend. Toivanen et al. geven dit aan en dit wordt door respondent y herkend is deze oriëntatiefase. Het zou ook kunnen de verklaren dat hierdoor niet alle zintuiglijke waarnemen van het moment of de les meer een plek kunnen krijgen.

Nagesprek bij een eerste kennismaking met een begeleidingsgesprek bij een foto

Daarnaast is over dat begeleidingsgesprek naar aanleiding van de foto een nagesprek geweest met respondent x en y. Zo kon gezamenlijk over de methode worden gesproken.

Nagesprek naar aanleiding van een begeleidingsgesprek naar aanleiding van een foto tussen student en onderzoeker (opleidingsdocent) (n=2)		
Uit gesprek Respondent X		Uit gesprek Respondent Y
Opleidingsdocent:	Zijn er nu...? Nee, eerst de vraag goed stellen. Zou dit gesprek wat ik nu met jou voer over zo'n foto... Stel jouw praktijkbegeleider zou een foto maken tijdens de les. Daar komt deze foto uit.	Opleidingsdocent: Zou jouw praktijkbegeleider dezelfde vragen kunnen stellen als ik nu? Student: Nee. Denk ik niet? Opleidingsdocent: Wat, wat mist daar?

<p>Student: Zou jouw praktijkbegeleider dezelfde vragen hebben kunnen gesteld? Dat ligt eraan, want laten we zeggen... Ze zouden zulk soort vragen gesteld kunnen hebben, maar.... Nou, zeg maar, op mijn vorige school ben ik wel zulk soort vragen tegengekomen. Maar ik ben, zeg maar, dit jaar nog niet zulke vragen tegengekomen. Meer: 'het was goed. Je gaf echt een hele leuke les'. En...</p>	<p>Student: Nou ja, bij ons... Als ik een gesprek heb met met mijn praktijkbegeleider heb ik het hier echt over orde houden en het consequent zijn. 't Gaat niet echt over van... Wat levert het op, of...? Ja dat soort dingen. Dat is zo, zo, diep gaat het niet.</p> <p>Opleidingsdocent: Oké dus dus. Daar mis je iets in, oké...</p> <p>Student: En vaak is het niet dat er vragen worden gesteld die wij krijgen van stagebegeleiders, maar meer van... 'Nou, ik zou dit en dit toch niet beter doen.' Niet dat ze je er zelf over laten nadenken.</p>
<p>Opleidingsdocent: Was er een waardevolle vraag?</p> <p>Student: Ja aan het begin vooral van wat je zei: 'wat zie je?' Zeg maar..., dus dan kan je heel objectief zijn van ja, je ziet letterlijk dit, maar ook van wat gebeurt er eigenlijk? Je zit door je knieën. Oké, de kinderen kijken naar je, maar die kinderen kijken naar voren. Hoe komt het...? Waar zijn ze naar aan het kijken. Hoe zorg jij ervoor dat ook... ook die vraag van hoe zorg jij ervoor dat je die kinderen stimuleert om antwoord te geven, dus jouw vraagstelling... Nou, dan moet je wel even diep nadenken zo...</p> <p>Opleidingsdocent: Levert dit jou iets anders op? Tot nu toe dan... dan... Dat je het gesprek zo hebt gevoerd met – uuuhm... - met ee praktijkbegeleider. Of niet mag ook, hè?</p> <p>Student: Nou, laat zeggen, ja, op zich wel. Maar het is natuurlijk. Dit soort gesprekken, ... ik werd maar één keer per 10 weken werd ik natuurlijk beoordeeld door mijn, echt mijn stagebegeleider, eigenlijk: mijn instituutopleider en voor de rest met mijn praktijkbegeleider... Die gaf mij alleen <i>Steekt duim omhoog</i> Die zei: 'je doet het goed'. Dus voor de rest zijn dit eigenlijk wel... Jawel, goede gesprekjes, denk ik.</p>	<p>Opleidingsdocent: Oké, dus je krijgt eerder adviezen dan dat je vragen krijgt?</p> <p>Student: Ja</p> <p>Opleidingsdocent: Wat vond je een goede vraag die ik stelde.</p> <p>Student: <i>Lange stilte en een lachje.</i> Uuh... Ik denk welke vaardigheid ik heb ingezet om dit zo te krijgen.</p> <p>Opleidingsdocent: Wat vond je een vage vraag. Of een stomme of een gekke, ...onder andere iets waarvan je zegt: nou, dat moet je gewoon niet doen.</p> <p>Student: Nou je vroeg iets en misschien had ik gewoon niet zoveel... heb ik nog niet zo goede grote woordenschat <i>lacht</i>, maar over het maar welke spel? Jij vroeg iets over welke spelvormen? Je vroeg iets en daar gaf ik echt, ...daar gaf ik de antwoorden om te... Omdat ik dacht van nou, volgens mij heb ik niet gedaan hierover. Het was mij niet bekend.</p>
<p>Student: Je hebt er ook wel wat aan. Dat zeker, want hierdoor reflecteer je zeg maar, op jezelf en wat je eigenlijk gedaan hebt. Dan kan je eigenlijk nadenken. Wat heb</p>	

	<p>ik gedaan? Is dat eigenlijk wel goed of heb ik dat gedaan met een bepaalde reden? Zou ik dat de volgende keer nog een keer doen? Zou ik dat niet doen? Wat kan ik veranderen, wat kan ik verbeteren? Dus...</p>	
Opleidingsdocent:	<p>Maar ben je je ook nog bewust geworden van bepaalde vaardigheden of competenties die je hier in zet. <i>Doelend op de foto</i> . Die je... Waarvan je nog niet wist dat je die inzette, of misschien...</p>	
Student:	<p>Ja op zich wel, want als ik nu naga, zeg maar, dit was de eerste les die ik op de praktijk, zeg maar, had gegeven. Dus die in het begin, weet je wel, leuk... Nou, kleine dingetjes met begeleiden met de kinderen, maar dit was echt mijn eerste dramales ook. En, als ik terugkijk, dan zie ik inderdaad dat mijn fysieke positie ten opzichte van de leerlingen al best wel goed was. Dat ik al, zeg maar, best wel goed in mijn achterhoofd hield dat ik niet antwoord moet geven op de vragen maar dat ik de leerlingen moet begeleiden dat zij het antwoord uiteindelijk geven. En... Ja, ja dat ja dat vooral ook dat ik ervoor gezorgd heb dat kinderen zo betrokken waren en plezier hadden. Eigenlijk onwetend...</p>	

Respondent y geeft aan dat een goede vraag was wanneer er direct gevraagd werd naar wat de student nu kan. Dit komt overeen met het aandachtspunt van Marijke Bouwhuis (persoonlijke communicatie, 7 oktober 2021). Daarbij aanvullen gaat. Respondent x meer in op de waarde van het benoemen van wat er zichtbaar is op de foto, om vanuit daar tot nadenken te komen. Respondent y geeft ook aan dat de vraag om de toegepaste spelvorm te relateren aan de beschikbare kennis of het vakjargon minder relevant was.

Respondent y benoemt de zorg dat zijn praktijkbegeleider geen diepere vragen kan stellen. De student merkt dat de feedback vooral adviezen zijn van hoe de praktijkbegeleider de situatie zelf zou aanpakken. Respondent x herkent ook het belang van het kunnen stellen van de vragen en haalt de beperkte contactmomenten en beperkte ontvangen feedback aan.

Respondent y benoemt dat hij door te reflecteren op foto in combinatie met de vragen bewust aan het reflecteren is op zijn handelen. Respondent x vult aan dat naast het reflecteren op het handelen deze ook na zal gaan denken over hoe deze reflectie in het handelen tot verbetering kan leiden.

Respondent x vult ook aan dat hij door het gesprek zich bewust is geworden van zijn kwaliteit in het innemen van zijn positie ten opzichte van de leerlingen.

Tussentijdse samenhang

‘Normaal kijk je niet zo bewust ernaar en als ik dan telkens reflectie aan het schrijven ben, dan... Ja, kijk je er toch op een andere manier naar... Van welke dingen heb ik goed gedaan als dat jij echt zulke vragen aan mij stelt?’

(student van de pabo Inholland Den Haag, persoonlijke communicatie, 15 juli 2021)

Uit deze kennismaking is te concluderen dat de het mogelijk tot inzicht in het handelen en zelfs eventueel veranderprocessen zou kunnen leiden, zoals respondent x en Bouwhuis (2020) ook aangeven. Daarnaast geven de studenten het belang aan van de juiste vragen en de zorg of de praktijkbegeleider deze kan stellen. Hierom zal uiteindelijk in de volgende fase met vaste vragen gewerkt gaan worden. In deze fase wordt aar verder op georiënteerd.

Een oefening in de praktijk

Ook heeft één respondent uit de focusgroep (R6) een lesobservatie gedaan en met de praktijkbegeleider deze les besproken aan de hand van de foto ([bijlage 9](#)).

Naar aanleiding van transcriptie	
Respondent 6 (deeltijd jaar 1)	
De student heeft de volgende zaken in de les geobserveerd en benoemt in het gesprek over:	
(Vak)specifieke didactiek	Opmerking
Uitspraak	
‘Leuk ook hoe ze op een creatieve manier de potloden als pijlen gebruikt hebben. En jij had ze niks gegeven, zoals ik net al zei, maar toch hebben ze dat bedacht. En als ik kijk naar het gedeelte in de les, waar deze foto uitgekomen is, is dat volgens mij de exploratie gedeelte.’	De student maakt een observatie uit de les en koppelt deze aan theorie van drama.
‘Goede lesopbouw, zoals ik eigenlijk zelf in het boek heb gelezen met een beginsituatie: intro. De intro begon erover dat zij iets van de geschiedenisstoets hebben en dat je een leuke les bedacht hebt om dat te oefenen.’	Benoemt de opbouw (en geeft die een waardering: ‘goed’), maar concretiseert nog niet echt. De relatie met vakdidactiek wordt nog niet gelegd.
‘Die schrijf je op het digibord. Zodat ze gelijk een soort spiekbriefje hebben voor straks bij de dramales. Dat weten ze dan op dat moment niet, maar het is wel een goede link daarin en eigenlijk heb je ze daardoor gelijk opgefrist van wat gaan we doen in de les’	De student benoemt dat de benodigde input voor de dramales wordt gegeven.
‘Nou na de eigenlijke inleiding ga je eigenlijk goed over in de warming-up. Eerst vraag je klassikaal, wat nu het wat uitbeelden eigenlijk überhaupt inhoud? En, Het is voor zo gauw duidelijk dat je niet mag spreken, maar met je lichaam het moet uitbeelden. Je doet heel goed voor. Je vraagt hoe kan je nou een hunebed nadoen? En Het is leuk om te zien dat de ene echt het hunebed zelf na doet. Zich groot maakt. En de ander juist doet hoe het gebouwd wordt. En jij laat zelf aan de hand daarvan ook. Laat je het zelf ook even zelf zien. Dat iedereen het kan zien. En dan vraag je daarna nog een keer om vuur te maken. Dus dat is echt warming up. Dan ga je over naar de instructie.’	De student benoemt de geobserveerde lesfasen en hoe de instructie is aangeboden.
‘Goed het doen alsof spel. Wat ik gezien heb in de les is dat ze een mammoet waren, jagers en dan op die foto is te zien dat ze dat de mammoet opeten. En ja, dat deden ze eigenlijk en volgens mij is dat dan de productiefase.’	De student benoemt een observatie en koppelt dit aan een onderdeel van het MVB-model
‘Één ding uitbeelden en daarna op individueel. En toen als laatste opdracht was dan nog even als vlot beeld nu een iets uit, maar dan met het hele groepje. En dan zie je ook eigenlijk ze	Student benoemt wat er gebeurt en koppelt eraan waarom de leerkracht dat heeft gedaan. Het woord ‘raden’ kiest de student,

allemaal. Aan de gang staan en iedereen raadt het eigenlijk ook gewoon'	terwijl er vanuit de lessen beter voor beschrijven had kunnen worden gekozen.
Pedagogisch handelen & klassenmanagement	
Uitspraak	Opmerking
En ik heb deze foto uitgekozen, omdat ik als eerst kan zien dat de kinderen echt lol hadden in deze les,	De student benoemt het geobserveerde plezier
'Je vraagt de kinderen in 5 groepjes van 5 kinderen te maken. En dit eigenlijk ging eigenlijk ook gelijk goed.'	De student benoemt hoe de leerkracht het klassenmanagement aanstuurde. Dit is niet direct op de foto te zien, maar er wordt dus om de foto heen gepraat.
'Pedagogische kwaliteit in deze les wat ik het echt uit vond springen is eigenlijk dat je ziet dat ze goed groepjes kunnen maken al. Dus dat er eigenlijk wel een ja goed pedagogisch klimaat van gelijke accepteren is. Op een gegeven moment waren een paar kinderen over en toen zei je ook gelijk. O ga dan even in dat groepje en dan is het niet bij echt hun vriendje-vriendje, maar ze accepteren het allemaal. Er is geen helemaal problemen eigenlijk. En eigenlijk als het even was hoefde je alleen maar even stil te zijn en was het ook gelijk geregeld. En ook wat ik goed vond in de groep. Je zag eigenlijk dat alle kinderen wel iets gingen doen. Dat was niet iemand die zich schaamde en ik denk dat dat heel belangrijk is in een groepsverband dat je zelf je niet hoeft te schamen.'	Nogmaals wordt door de student benoemd hoe het klassenmanagement wordt aangestuurd en wat het met het pedagogisch klimaat (sociaal) in de klas doet.
'Ja, dat denk ik ook wel dat de kracht van zo'n dramales wel echt is dat het ze triggert om iets te doen. Hè. Ze kunnen bewegen, wat deze groep nodig heeft en ook het feit dat ze al voorkennis hadden over het onderwerp nog de lessen van geschiedenis natuurlijk al gedaan hadden. En ja, het feit dat we vaker met verschillende kinderen groepen maken of verschillende kinderen samenwerken, maakt dat ze dit al vaker gewend waren. Dus als je dan inderdaad bij een groepje wordt geschoven... Ja, dat zijn ze wel gewend. '	De leerkracht benoemt het patroon van pedagogische aansturing door haar en het effect op de groep.

Ondanks dat dit niet exact de wijze van interveniëren en coderen zal zijn kan dit wel input leveren voor mogelijke aanpassingen. Voorzichtig is hieruit te concluderen dat een foto kan leiden tot meer gesprekstof dan het moment alleen en dat deze zowel het pedagogische als het didactische kan aansnijden. Opvallend is, en dat zal mogelijk door de gerichte vragen en de vooraf gelezen literatuur kunnen komen, is dat de student de connectie met de opbouw van een dramales maakt.

Werken met de foto en vragen

Ook geeft Gert Mallegron (persoonlijke communicatie, 29 september 2021) aan dat een bepaalde aandacht dient te zijn voor wie de foto kiest die besproken wordt en voor de kwaliteit van de foto. De foto dient uiteindelijk het verhaal voor het gesprek te kunnen bieden. Hierom moet de praktijkbegeleider het gesprek kunnen begeleiden. Deze gesprekvaardigheid is te koppelen aan het gesprek met Carry van Bokhoven (persoonlijke communicatie, 10 september 2021). Zij vroeg zich af of de leerkracht in het primair onderwijs de specifieke vakdidactische vragen kan stellen. In theorie over beeldcoaching (Bouwhuis 2020; Bouwhuis & Klabbbers, 2014) wordt gesteld dat gerichte vragen het gesprek kunnen leiden, maar dat het geen vast gerobotiseerd gesprek moet worden. Op de vragen mag worden doorgevraagd. Vanuit hier kan worden besloten met vaste vragen bij de foto te werken.

Daarnaast gaf Danielle Wuisman (persoonlijke communicatie, 29 september 2021) aan dat er allicht vaste criteria voor de foto die gemaakt wordt moeten komen.

Omdat vooraf niet bekend is welke criteria voor een foto een handvat kunnen zijn wordt ervoor gekozen om nu nog geen criteria te stellen. Wel worden er vaste vragen bij de foto geleverd om het gesprek niet te open laten plaatsvinden, zoals bij respondent X en respondent Y gebeurde. In de verwachting dat de structuur van de gesprekken een meer gelijke opbouw kent ten behoeve van de analyse. Daarnaast wordt over de te maken foto gevraagd 5 foto's te maken waarbij de student een foto mag kiezen om te bespreken. De keuze voor een foto geeft ruimte voor eigenaarschap en is in

lijn met de theorie (Bouwhuis, 2020). Naar aanleiding van de foto's en de ervaringen ermee wordt in volgende fasen besproken wat eventuele criteria zouden kunnen zijn.

Verantwoording van de vragen en interventie voor een beeldgesprek

Voorafgaand aan fase 1 bevindt zich fase O. Omwille van het tijdspad van de student en passend bij leeruitkomst 1 van de handleiding 'basisportfolio kunstzinnige oriëntatie' ([bijlage 4](#)) is eerder een interventie uitgezet ([bijlage 9](#)) waarop één respondent (R6) heeft gereageerd. De opdracht voor interventie vanuit de foto kenmerkt zich in fase O vooral door een aantal aspecten. De student wordt gevraagd zich te verhouden tot een aantal aspecten uit de literatuur van dramaonderwijs (Spelend leren en ontdekken (Heijdenus-de Boer et al., 2016). Daarnaast is er een aspect anders aan de uiteindelijke interventie, want in dit geval is de student de observant van de les en niet de leerkracht van les. Dat betekent dat de student in dit geval zelf de foto kan maken. Ook hier maakt de maker van de foto in eerste instantie vijf foto's waarbij hij er eentje kiest om te gebruiken voor een nagesprek.

De aanpassing van de vragen geschiedt dus vooral op basis van de literatuurstudie tot en met 30 september 2021 en de oriëntatiefase (fase O). Uit de oriëntatiefase, de gevoerde gesprekken tot en met 30 september 2021 en de zijn de vragen bijgesteld. Op een bijeenkomst met praktijkbegeleiders op 6 oktober 2021 zijn de eerste vragen uit de interventie voorgelegd.

Allereerst wordt er nog steeds vanuit een vaste structuur, zoals ook in fase O, een serie vragen aangeboden. De structuur dient helpend te zijn voor de praktijkbegeleider, maar dient geen beklemmend kader te zijn. Dat laatste dient in de opdrachtbeschrijving goed omschreven te zijn, specifiek voor de praktijkbegeleider. Daarnaast wordt er in de vraagstelling om te beginnen begonnen met vragen die de context duidelijker scheppen en ingaan op de herinnering en beleving van de student. Dit in lijn met de concretiseervragen van het spiraalmodel voor reflectie van Korthagen (2002). In fase O werd ook duidelijk gevraagd vooraf literatuur te lezen, dit wordt in fase 1 niet specifiek gedaan, omdat er bij een lesvoorbereiding vanuit gegaan wordt dan een student dit doet. Dit kan een grote diversiteit aan

Na de eerste vragen volgen een drietal vragen die overeenkomstig zijn met de vragen van VTS (Yenawine, 2021). Vanuit de literatuur van Yenawine wordt de ruimte gegeven om de vragen in een situatie aan te passen, wel wordt de kanttekening geboden dat er kennis van VTS en ervaring met de VTS-methodiek moet zijn. Dit laatste is er niet specifiek, in principe, bij de praktijkbegeleider. Toch ga ik bij deze eerste fase de vragen op deze wijze stellen omdat de vragen sterk gericht zijn op het valideren van wat er te zien is. Daarnaast zijn de vragen iets aangepast richting de vakspecifieke kan van drama, maar nog wel open gehouden voor interpretatie van de student en praktijkbegeleider ('Wat gebeurt hier en wat doe jij in relatie tot je kennis over dramaonderwijs?') Hieronder een schematisch overzicht van de vragen en een theoretische reden van de vragen.

Context scheppen en herinnering ophalen	
Kun je dit moment herinneren? En kun je beschrijven wie en wat je hier ziet?	Overeenkomend met fase 2 van het spiraalmodel voor reflectie van Korthagen (2002) om erachter te komen binnen welke context wat maakte dat er tot welke handelingen gekomen is.
Wat wilde je?	
Wat voelde je?	
Wat dacht je?	
Wat deed je?	
Hoe reageerden de leerlingen hierop?	
Valideren van observaties en herinneringen	
Wat gebeurt hier in relatie tot je lesvoorbereiding? Waarom zie je dat?	Deze vragen kennen een relatie met VTS (Yenawine, 2021), omdat steeds gevraagd wordt om de gedane observatie of herinnering te valideren (aan de hand van andere kennis of ervaringen).
Wat gebeurt hier in relatie tot je kennis over dramaonderwijs? Waarom zie je dat?	
Welke vaardigheden je in om de leerlingen tot verbeelding te brengen in of rondom dit moment? Wat maakt dat je dit zegt?	
Wat wil je nog meer over de foto zeggen in relatie tot je kennis en vaardigheden (over dramaonderwijs)?	
Competentiebewustzijn	
Wat wilde je (bij de leerlingen) bereiken? Waarom heb je gemerkt dat dit gelukt is? Welke kennis of vaardigheden heb je hiertoe ingezet?	De competenties benoemen met oog voor kennis en vaardigheden
Competentiebewustzijn concretisering	
Wat kun je nu? Kun kwaliteiten omschrijven passend bij dit moment? Welke vervolgstap wil je nemen?	De competenties benoemen met oog voor kennis en vaardigheden in een bredere context passend bij vaardigheden, zoals in het UI-model benoemd bij Bouwhuis & Pragt (2021).

Voorlopige tussenconclusie fase 0

Vanuit een foto, die door de student gekozen is (Gert Mallegram, persoonlijke communicatie, 29 september 2021), zou het mogelijk kunnen zijn om een breder gesprek over dramaonderwijs en lesgeven te voeren dat verder gaat dan het moment van de foto alleen. Dit blijkt uit de gesprekken met respondent x en y ([bijlage 8](#)), evenals uit een eerste poging richting de begeleidingsinterventie ([bijlage 9](#)). Eveneens lijkt het mogelijk om vanuit dat gesprek het moment van de foto te koppelen aan meer vakdidactische termen, zoals de lesopbouw of de werkvorm. Het is hierbij wel van belang oog te hebben voor de stellen vragen, zodat de praktijkbegeleiders een handvat en richting hebben voor de vragen, zonder dat deze zorgen voor een gerobotiseerd gesprek (Bouwhuis 2020; Bouwhuis & Klabbers, 2014). Weliswaar dient er oog te zijn voor het feit dat in deze oriënterende fase het gesprek tweemaal werd geleid door een opleidingsdocent, die tevens de onderzoeker is van de begeleidingsinterventie (Sander van den Brink (red.)) en dat bij het andere gesprek van respondent 6 ([bijlage 9](#)) de student zelf het grootste deel van het gesprek leidde. In de volgende fasen (fase 1 en 3) zullen de gesprekken door de praktijkbegeleiders worden gevoerd met de student en zal er dus dieper op kunnen worden ingegaan.

Voorlopige criteria foto en interventie (fase 0):

- De praktijkbegeleider maakt vijf foto's uit de door de student gegeven dramales.
- De door de student gekozen foto wordt besproken aan de hand van vaste vragen ([bijlage 10](#))

- Aan het einde wordt de student bedankt voor het gesprek.
- In het begin van het begeleidingsgesprek wordt een koppeling naar de herinnering (de foto) gemaakt.
- In de vragen wordt actief naar vaardigheden van de student gevraagd.

Kritieken:

Kritische noot: achtergrond

Jeroen Onstenk (persoonlijke communicatie, 14 oktober 2021) geeft aan dat binnen dit onderzoek er niet een gelijk nulpunt bij de deelnemers om vanuit de vertrekken want er is een diversiteit aan 16 jaar (of meer) van (onderwijs)ervaringen met dramaonderwijs aan vooraf gegaan. Deze diversiteit geldt ook voor de achtergrond in begeleiding van het gesprek door de praktijkbegeleiders. Hiernaar kijkend betekent dit dat deze achtergrond voor diverse uitkomsten kan zorgen en dat een zekere mate van onderzoek naar deze achtergrond en ervaring mee zal moeten worden genomen.

Kritische noot: herinnering versus tijd

In beide gesprekken van de respondenten komt naar voren dat ze zich niet alles meer kunnen herinneren. Beide gesprekken vonden minimaal 6 weken na de les plaats, omdat dit door de tussenliggende vakantie of werkzaamheden zo uitkwam. Het is dus wel zaak het nagesprek plaats te laten vinden op dezelfde dag of in dezelfde week om de herinneringen zo actueel en rijk mogelijk te beschikbaar te hebben.

Kritische noot: persoonlijke inbreng

Beide gesprekken zijn gevoerd met de onderzoeker, die tevens opleidingsdocent is. Dit komt niet overeen met het speelveld waarin de interventie van het nagesprek bij de foto uiteindelijk gepleegd zal worden. In die de uiteindelijke situatie wordt de foto gemaakt door de praktijkbegeleider die tevens het eindgesprek voert.